

26. Rodina jako výchovný činitel

Rodina je chápána jako tzv. **základ společnosti**, to platí pokud plní základní společenské funkce. Bývá charakterizována jako **prvotní výchovné prostředí**. Rodiče jsou chápány jako první a nejpřirozenější činitelé výchovy (vychovatelé). Nejdůležitějším úkolem rodiny po narození dítěte je vytváření pevných sociálních vazeb mezi dítětem a rodiči. Pro základní charakteristiku rodiny jako výchovné instituce je významné vymezit **základní funkce**

- biologická, biologicky reprodukční
- ekonomická – materiální zabezpečení členů rodiny
- ochranná – pocit jistoty, ochrana vůči nepříznivým vnějším vlivům
- emocionální – pocit domova, opory, lásky, citové vazby a jistoty
- výchovná
- socializační

Rodina je ve smyslu výchovného činitele výchozí prostředí, se kterým dítě přichází do styku. V rodině se zakládá řada budoucích kvalit osobnosti dítěte. Jde např. o charakter, schopnosti, rozvinutí základů inteligence. Řada kvalit dítěte se zakládá již v raném věku dítěte, kdy ještě nepůsobí jiné faktory.

Při výchově v rodině nastává jeden zásadní problém. Kvalitní výchova je založena na znalosti a pochopení možností dítěte, což je v rodině těžko pochopitelné, protože rodiče nechtějí pochopit, že mají doma debila. Proto jejich výchovná práce je slepá ve smyslu zhodnocování možností dítěte.

Problémy ve výchově v rodině

- rodina není dostatečně připravena na příchod potomka a jeho výchovu
- rodina není schopna odhalit a poznat v dítěti předpoklady a neví co by měla rozvíjet
- pod vlivem roztomilosti se spíše upevňují negativní prvky
- působení na dítě představuje spíše zděděnou tradici nereagující na nové požadavky doby
- současná rodina je značně narušena rozvody a soužitím

Veškeré **narušení rodiny** se promítne do samotné výchovy jedince. Rychlé změny ve společnosti znamenají také zásadnější změny v rodinách a podle toho můžeme definovat některé **typy rodin**

- **funkční** – plní všechny základní funkce
- **funkční** – neplní nic
- **dysfunkční** – plní jen něco, neplní nebo nemůže plnit některé funkce (retardované dítě – debil)
- **nukleární rodina** – rodiče a děti, většinou jen jedno dítě
- **neúplná** – chybí některý z rodičů
- **náhradní rodina** – dítě je převedeno do jiné péče

Výchovný styl v rodině je dán několika **faktory**:

- zdravotní stav členů rodiny
- strukturou rodiny její velikostí a vazbami
- stupněm vzdělání, věkem a sociálním postavením ve společnosti
- životním stylem a úrovní rodiny

Pro výchovnou práci rodiny i pro její zhodnocení je důležitý faktor **spolupráce rodiny a školy**

- dohoda rodičů se školou o spolupráci – řešení problémů žáka, interpretace školního hodnocení, vzájemné se doplňování
- využívání výchovatelské kvalifikace učitelů pro zhodnocování výchovy v rodině
- respektování rodiči požadavků školy, případná domluva na úpravách těchto požadavků
- pravidelná komunikace mezi rodiči a učiteli
- hodnota vzdělání v rodině a vedení dětí právě k takové hodnotě
- vzájemná důvěra mezi rodiči a učiteli
- spolupráce se školou i v širších souvislostech

Výchova k manželství a rodičovství – spjata se sexuální výchovou

Charakteristické znaky současné rodiny:

- *demokratizace uvnitř rodiny* – muž ztratil dřívější dominantní postavení, žena získala některá práva, která měl dříve jen muž. Přesto to není na závalu, ale pro výchovu jsou důležití oba rodiče
- *rodina se dostává do jisté izolovanosti* – žije v určitém uzavření od vnější společnosti
- *rodina se zmenšuje* – zvyšuje se počet jednočlenných domácností a osamělých žen žijících s dětmi
- *dezintegrace* – ubývá chvil, kdy se sejde celá rodina aby si sdělila své zážitky, radosti i starosti...
- *zanepřázdnění rodičů* –
- *model současné rodiny je dvoukariérový* – je to důsledek emancipace
- *vysoký výskyt rozvodů*
- *diferencovanost rodin podle ekonomické úrovně*